

III. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA

POLITIČKI POREDAK

- **POLITIČKI POREDAK** – oblik organiziranja društvene zajednice koji ima svojstven izvor legitimnosti i uređen odnos između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti
- **OSNOVNI TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA:**
  - demokracija
  - aristokracija
  - tiranija
  - diktatura
  - totalitarizam

DEMOKRACIJA *(grč. demos - narod; kratien - vladati)*

DEMOKRACIJA – vladavina **naroda, od naroda i za narod** (A. Lincoln)

- vladavina naroda izražena **trodiobom vlasti**
  - temelji se na zakonima
- **demokracija** u strogom smislu riječi **ne postoji** u svijetu
(sudjelovanje svih građana u političkom odlučivanju)
- **2 TIPA DEMOKRACIJE** *(u praksi)*:
  1. **PREDSTAVNIČKA** – odluke donose **odabrani predstavnici**
  2. **IZRAVNA** (direktna) – odluke donose **svi oni koji su izravno zainteresirani** za njih *(referendum)*

NASTANAK DEMOKRACIJE

- prvi put se javlja u 6. st. pr. Kr. na Hiosu, ali je svoj procvat doživjela u **5. st. pr. Kr. u Ateni** za vrijeme **Perikla**, atenskog vojskovođe
- glavna obilježja antičke demokracije:
  - **odanost polis**u (načelo građanske vrline – obveza sudjelovanja u političkom životu smatrala se **časću**)
  - **opće dobro** se stavlja **ispred dobra pojedinca**

Najvažnije političko tijelo bilo je **Atenska skupština** (činili su je svi atenski muškarci iznad 18 godina, sastajala se **barem 40 puta godišnje** a za donošenje odluke bila je potrebna većina od **6000 članova** te se **glasovalo po načelu jednoglasnosti**).

OBILJEŽJA DEMOKRACIJE

- zajednička obilježja svih varijanti demokracije:
  - **razdvajanje** i **međusobna neovisnost** zakonodavne, izvršne i sudske vlasti
  - **legitimnost** koja proizlazi **iz volje naroda**
  - **sloboda građana**

II. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Republika Hrvatska **jedinstvena** je i **nedjeljiva demokratska i socijalna država**.

U Republici Hrvatskoj **vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu** kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana.

Narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem.

ARISTOKRACIJA (grč. *oi aristoi* - najbolji, prvi, najodličniji)

ARISTOKRACIJA – politički sustav u kojem **vlast pripada manjini** (eliti)

– **manjina** donosi sve važne odluke i koncentrira svu društvenu moć

– temeljnim vrijednostima aristokratskog poretka smatra se **tradicionalnost** i **statičnost**

– U širem značenju riječi aristokracija misli se na **bogatiji sloj društva**, na obitelj i nasljednike već dokazanih vlastodržaca, te na **plemstvo** koje je ostvarilo različite beneficije u društvu kroz junaštvo u ratovima njihovih predaka.

TIRANIJA (grč. týrannos - samovlast)

TIRANIJA – politički sustav u kojem **vlast** pripada pojedincu (**tiraninu**)

- „bolest demokracije” (Platon)
- „despotska samovlast” (Aristotel)
- to je oblik vladavine **bez legitimnosti i legalnosti** – nije utemeljena na zakonu
- na vlast dolazi vladar koji nije izabran niti mu je priznato nasljedno pravo
- **sila i brutalnost** su sredstva pomoću kojih je tiranija jedino moguća

DIKTATURA *(lat. dictátúra – diktiranje, kazivanje u pero)*

DIKTATURA – označava vladavinu **jedne ili više osoba** koje **monopoliziraju vlast** u državi

- **nema diobe vlasti** (*zakonodavna, izvršna i sudska*)
- **nameće se vlast** pojedinca ili skupine
- na vlast se dolazi **nelegalno** (*nasilno, npr. državnim udarom*)
- **kontrola** nad policijom, sudstvom, vojskom i administracijom
- *povijesni primjeri: Sula, Cezar, Pinocet, Hitler, Staljin, Tito, Saddam Hussein...*

link na video o totalitarnom režimu

https://youtu.be/TnJ_GP82gqI

TOTALITARIZAM

TOTALITARIZAM – tip političkoga poretka u kojem država ima kontrolu nad svim dijelovima zajednice i nadzor nad svim područjima društvena života

– **karakteristike totalitarizma:**

- **totalitaristička ideologija**
- **jedna partija** s vođom na čelu
- **tajna policija**
- **potpuna kontrola** nad ekonomijom, medijima i vojskom

– *primjeri: nacizam (Njemačka), fašizam (Italija) i komunizam (SSSR, Crveni Kmeri u Kambodži, Sjeverna Korea, Kuba, Jugoslavija)*

DEMOKRACIJA

- vladavina **naroda**
- trodioba vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska)
- vlast na temelju **zakona**

ARISTOKRACIJA

- vladavina **manjine** (elite)
- sva vlast u rukama manjine
- vlast na temelju **tradicije** i **običaja**

TIRANIJA

- vladavina **pojedinca** (samovlast)
- sva vlast u rukama pojedinca
- vlast **bez legitimnosti** i **legalnosti**

DIKTATURA

- vladavina **jedne ili više osoba**
- nema diobe vlasti (sva vlast u rukama grupe ili pojedinca)
- **kontrola** policije, sudstva, vojske i administracije

TOTALITARIZAM

- **država** ima kontrolu nad svim dijelovima zajednice i svim područjima dr. života - **jedna partija** utemeljena na **ideologiji**
- tehnologija vladanja – prisila, teror i kontrola javnosti

AUTORITARIZAM

AUTORITARIZAM – sustav vladavine u kojem se vlast obnaša s **malo općenarodne podrške**

– *vlast obnaša jedna obitelj, mala skupina ljudi ili snažna politička stranka (**prisutno višestranačje**)*

– **karakteristike autoritarizma**

– **značajna uloga vojske**

– **ne nastoji** nadzirati sve vidove dr. života

– ekonomska, religijska, kulturna i obiteljska pitanja **prepuštena su individualnom odlučivanju**

– naglasak je na hijerarhiji s vođom na čelu

– *primjer: Španjolska za vrijeme Franca*

– autoritarni režimi lakše postaju demokratski nego totalitarni

OBLCI DRŽAVNE VLASTI

153

REPUBLIKA

42

MONARHIJA

link na video o državi, republici i monarhiji

<https://youtu.be/IPBaJKPdHBU>

REPUBLIKA

REPUBLIKA – (*lat. res publica – javna stvar, opće dobro, stvar kojom se ne može trgovati*)

– oblik državne vlasti u kojoj vlada više subjekata

– **tipovi republika:**

- predsjednička
- parlamentarna
- aristokratska
- demokratska
- islamska
- narodna

PREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

- **vlast je podijeljena** između predsjednika i parlamenta, a izvršna je vlast **neovisna** o zakonodavnoj
- **primjeri:** SAD, Čile, Bolivija, Argentina...

PARLAMENTARNA REPUBLIKA

- **vlast proizlazi iz parlamenta**, izvršna vlast **odgovara** zakonodavnoj vlasti tj. parlamentu
- **primjeri:** Hrvatska, Njemačka, Italija...

ARISTOKRATSKA REPUBLIKA

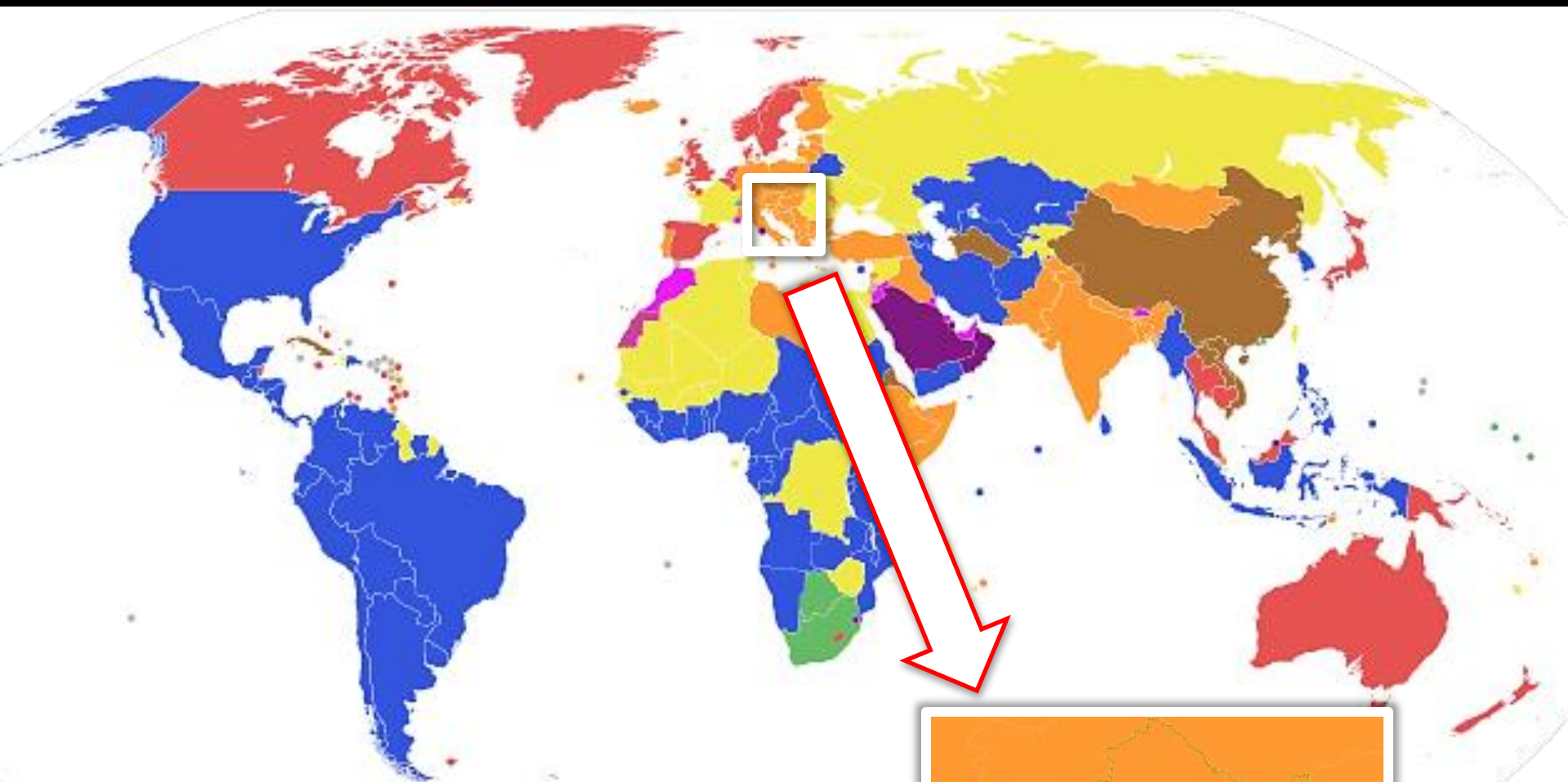
- nositelj suvereniteta je **dio izabranih** (plemstvo)
- **primjeri:** Dubrovačka Republika, Mletačka Republika...

DEMOKRATSKA REPUBLIKA

- nositelj suvereniteta je **cijeli narod**
- **primjeri:** sve države s demokratskim uređenjem

ISLAMSKA REPUBLIKA

- svi zakoni i propisi u državi se temelje na šerijatskom pravu (kombinacija teokracije i demokracije)
- **vjerski poglavari** imaju primat nad svjetovnim
- **primjeri:** Iran, Pakistan, Afganistan i Mauritanija

PREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

POLUPREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

PARLAMENTARNA REPUBLIKA

PARLAMENTARNA MONARHIJA

MONARHIJA (grč. *monos* - jedan; *arhein* - vladati)

- sustav vladavine **pojedinca** (monarha)
- najveći dio ljudske povijesti bio je obilježen upravo ovim poretkom
- prema **načinu na koji monarh dolazi na vlast**, može biti **nasljedna, izborna i uzurpatorska**
- dva krajnja obilježja monarhije:

1. NEOGRANIČENA ili APSOLUTNA monarhija

- **vladar (monarh) je nositelj svih** zakonodavnih, izvršnih i sudskih **ovlasti**

2. OGRANIČENA ili USTAVNA monarhija

- **vladar je ograničen** ustavom i parlamentom
- podvrsta – parlamentarna monarhija

VRSTE MONARHIJA

APSOLUTNA

- **apsolutna (neograničena)** vlast monarha
- **primjer:** Habsburgovci, Luj XIV.

USTAVNA

- vlast monarha **ograničena ustavom**
- **primjer:** Lihtenštajn

PARLAMENTARNA

- **podvrsta ustavne monarhije** u kojoj monarh gotovo ne sudjeluje u državnim poslovima (osim u rijetkim iznimkama)

MONARHIJE U SVIJETU

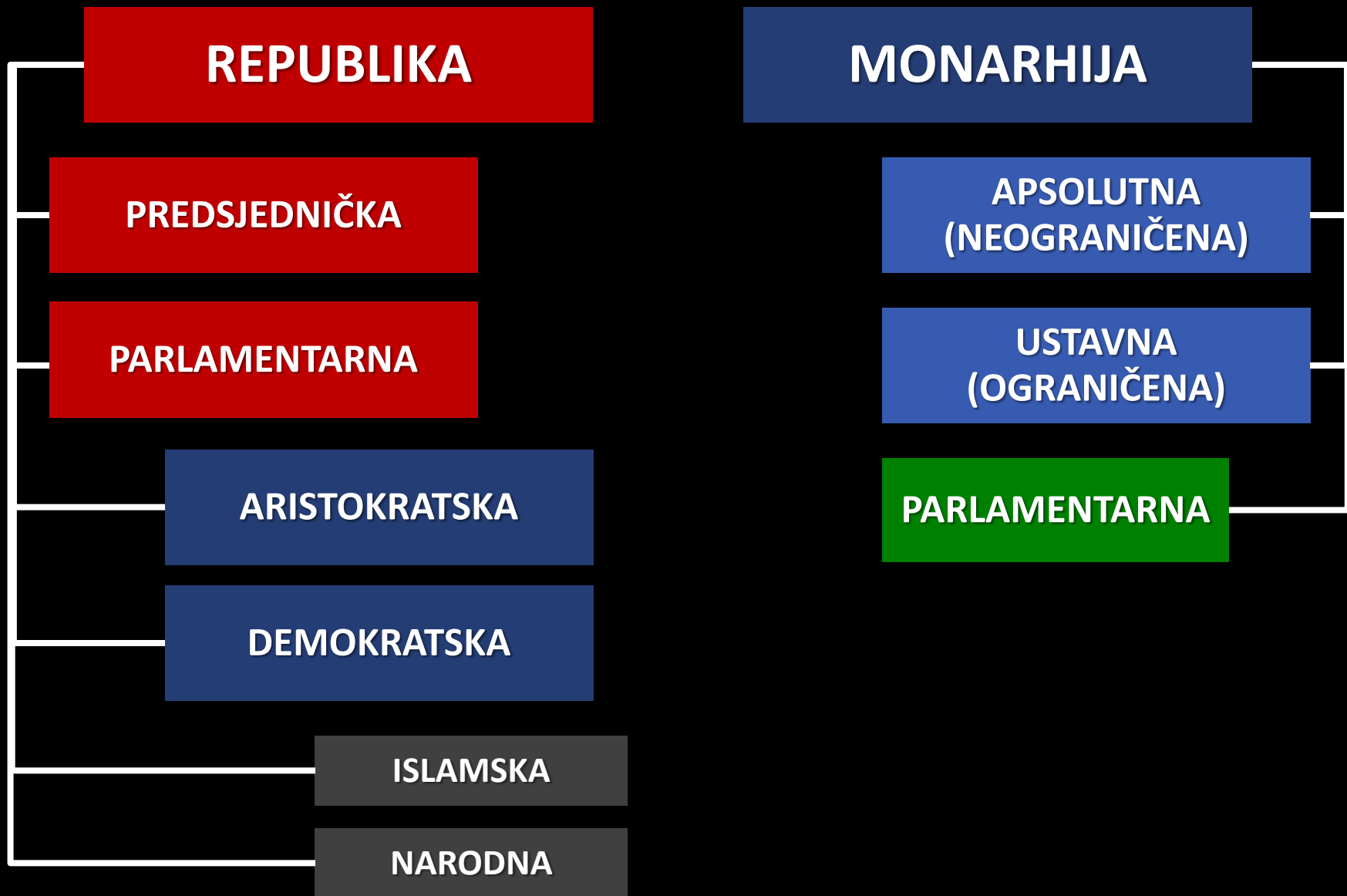

APSOLUTNA IZBORNA MONARHIJA

OBLICI DRŽAVNE VLASTI

Tipovi političkih poredaka

(plan ploče)

- **POLITIČKI POREDAK** – oblik organiziranja društvene zajednice koji ima **svojstven izvor legitimnosti** i **uređen odnos između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti**
- **OSNOVNI TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA:**
  - demokracija
  - aristokracija
  - tiranija
  - diktatura
  - totalitarizam

Tipovi političkih poredaka

(plan ploče)

— DEMOKRACIJA

- vladavina naroda, od naroda i za narod
- **dioba vlasti** na zakonodavnu, izvršnu i sudsku
- dva tipa demokracije: **predstavnička** i **izravna** (direktna)

— ARISTOKRACIJA

- politički sustav u kojem vlast pripada **odabranoj manjini** (eliti)

— TIRANIJA

- politički sustav u kojem **vlast pripada pojedincu** (tiraninu)
- to je oblik vladavine **bez legitimnosti** i **legalnosti**

— DIKTATURA

- vladavina **jedne** ili **više osoba** koje monopoliziraju vlast u državi
- **nema diobe vlasti** (zakonodavna, izvršna i sudska)

— TOTALITARIZAM

- **država** ima kontrolu nad svim dijelovima zajednice i svim područjima dr. života
- **jedna partija** utemeljena na **ideologiji**

Oblici državne vlasti

(plan ploče)

- dva osnovna oblika državne vlasti: **republika** i **monarhija**
- **REPUBLIKA** – oblik državne vlasti u kojoj **vlada više subjekata**
- **tipovi republika:** predsjednička, parlamentarna, aristokratska i demokratska

Oblici državne vlasti

(plan ploče)

- **MONARHIJA** – sustav vladavine **pojedinca** (monarha)
- prema načinu na koji monarh dolazi na vlast, može biti **nasljedna**, **izborna** i **uzurpatorska**
- dva krajnja obilježja monarhije:
  1. **neograničena** ili **apsolutna monarhija**
    - **vladar (monarh) je nositelj svih** zakonodavnih, izvršnih i sudskih **ovlasti**
  2. **ograničena** ili **ustavna monarhija**
    - **vladar je ograničen** ustavom i parlamentom
    - podvrsta – parlamentarna monarhija